

Bedömarutlåtande

Rapport från fakultetsextern utvärdering av arbetsterapeutprogrammet, Sahlgrenska akademien, GU

I slutet av april 2018 fastställdes nedanstående bedömargrupp för den externa utvärderingen av arbetsterapeutprogrammet. Den externa bedömargruppen ingår som en del av Sahlgrenska akademins sexårscykel för utbildningsutvärderingar (V2016/966). Bedömningsgruppen har fastställts i enlighet med instruktionerna för externa utvärderingar av utbildningar på grund- och avancerad nivå vid Sahlgrenska akademien (V2016/966).

Sammansättningen av bedömargruppen är, genom ett beslut av utbildningsrådet (2018-04-17):

- Anita Björklund Carlstedt, professor i arbetsterapi och ämnesföreträdare, avdelningen för rehabilitering, Hälsohögskolan, Jönköping University.
- Eric Asaba, universitetslektor, docent och sektionschef för sektionen för arbetsterapi vid Karolinska Institutet.
- Tomas Grysell, fil.dr. i pedagogik och chef för enheten för universitetspedagogisk utveckling vid Göteborgs universitet.
- Laila Asp, legitimerad arbetsterapeut och studierektor, Förvaltningskansliet, Habilitering och hälsa, Västra Götalandsregionen.
- Therese Mybeck, legitimerad arbetsterapeut, sektionschef på Neuro- och Rehabiliteringskliniken, Södra Älvsborgs sjukhus, Borås.
- Julia Flamborg, studeranderepresentant, utsedd av SAKS.

Som underlag för den externa bedömargruppen har ett gediget utbildningsmaterial sammanställts av Lisbeth Claesson, och varit tillgänglig för gruppen under hela bedömningsprocessen genom ShareFile <https://guse.sharefile.eu/d-s032c03022254702b>

Gruppen har också haft tillgång till vägledande material för värderingsarbetet https://medarbetarportalen.gu.se/digitalAssets/1579/1579957_v--gledning-f--r-utbildningsutv--rdering-med-extern-bed--mning.pdf

I själva bedömningsarbetet ingår förutom studier av bakgrunds- och utbildningsdokument ett genomförande av ett antal intervjuer. Samtliga intervjuer genomfördes den 8 och 10 oktober.

I och med intervjuerna konsoliderades även gruppen för sitt fortsatta arbete¹. De personer som var inbjudna till intervjuerna var lärare, ämnesansvariga, kvalitetsansvarig på programmet, studenter, alumni, VFU handledare, samt olika avnämare och representanter för fakultetsledningen.

Som intervjuunderlag operationaliserade var och en ur gruppen de åtta olika kvalitetskriterier som återfinns i styrdokumentet *Instruktion för externa utvärderingar av utbildningar på grund och avancerad nivå vid Sahlgrenska akademien* (V 2016/955, sid 2).

- att de faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och examensmål
- att undervisningen sätter studenternas lärande i centrum
- att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet
- att antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll samt att de har aktuell och adekvat ämnesmässig, högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens
- att utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov
- att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen
- att en för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger
- att kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

Föreliggande rapport är sammanställd och indelad i olika avsnitt så som kriterierna presenteras ovan. Varje avsnitt är dessutom indelade så att det framgår vad den externa gruppen ser som styrkor respektive svagheter utifrån tillhandahållna dokument och intervjuer med för utbildningen viktiga intressenter och aktörer. För att underlätta för läsaren har bedömargruppen valt att framställa materialet i vanlig löptext snarare än presentera materialet enligt narrativ tradition.

¹ I bedömargruppen har ingen velat ta ordförandeskapet. Gruppen har istället tagit ett gemensamt ansvar för det fortlöpande arbetet och har tillsammans hittat en lösning för hur den arbetat med föreliggande rapport.

Faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och högskoleförordningens examensmål

Styrkor

Genomströmning på program och kurser är god enligt de dokument vi tagit del av. I princip motsvarar antal examinerade studenter det antal studenter som antas till program och kurser.

Det finns en matris som visar vilka av kursernas lärandemål som motsvarar examensmål i högskoleförordningen <https://guse.sharefile.eu/share/view/s032c03022254702b/fo3d646a-ed24-46fb-a6ea-6465de2d3839>

Av kursplaner och studieguider framgår under rubriken ”Former för bedömning” de examinationer som studenterna ska klara av.

I beskrivningen av arbetsterapeutprogrammet betonas vikten av progression avseende ämne, generiska kunskaper och i verksamhetsförlagd utbildning (VFU).

Det finns en handbok för verksamhetsförlagd utbildning med bilagor för Lärandeplan, Självvärderingsinstrument för generiska kompetenser, Sammanfattning av personlig professionsutveckling, Underlag för bedömning av VFU.

Handledargruppen är nöjda med de bedömningsunderlag som föreligger för studenternas VFU.

Svagheter

För kursen ARB 321, Vetenskaplig teori och metod, är genomströmningen låg. Av 49 registrerade studenter är 33 godkända vid kurstidens slut, ung. 67 %. Under förslag till åtgärder saknas förbättringsförslag angående genomströmning.

Det saknas en översikt av samtliga kursers lärandemål i förhållande till examensmålen i högskoleförordningen. Av en sådan matris (A. Björklund Carlstedt) framgår att några lärandemål sällan förekommer i programmet.

Kunskap och förståelse:

- Visa kunskap om relevanta författningar (2 kurser, 3 mål)

Färdighet och förmåga:

- Visa förmåga att informera och undervisa olika grupper (3 kurser, 3 mål)

- Visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper (1 kurs, 1 mål)

Värderingsförmåga och förhållningssätt:

- Visa självkänedom och empatisk förmåga (1 kurs, 1 lärandemål)
- Visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att fortlöpande utveckla sin kompetens (2 kurser, 2 mål)

Examensmål för kunskap och förståelse ligger på en låg nivå enligt solotaxonomi och det är först i kurs 4 som högre nivåer syns i förhållande till färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt.

Även om det under rubriken ”Former för bedömning” anges de examinationer som studenterna ska klara av är det oklart hur de olika examinationerna förhåller sig till den allmänna texten: ”För godkänt betyg i kurser krävs ...”.

Då det saknas ”faktiska studieresultat” i annan form än examensarbeten är det omöjligt att svara på frågan om studieresultaten motsvarar lärandemål och högskoleförordningens examensmål.

Det är oklart hur individuellt betyg på examensarbetet säkerställs vid s.k. parförfattarskap. Lärarna uttrycker att detta säkerställs via kontraktsskrivning där studenterna skriver under på att det gör lika mycket. Detta motsätter sig studenterna då de täcker upp för varandra för att inte skapa osämja.

Det är oklart vilka lärandemål som gäller för VFU och hur det som förväntas av studenterna relaterar till lärandemålen i de kurser där VFU ingår.

Det är oklart hur de fyra nivåerna som studenterna förväntas uppnå successivt under VFU-kurserna relaterar till progression då olika moment ingår i kurserna. Enligt Handboken för VFU bedöms nivåer av ”behov av handledning” och nivåer av ”grad av yrkesutveckling” men hur denna bedömning relaterar till lärandemål för VFU är oklart.

Undervisningen sätter studenternas lärande i centrum

Styrkor

Det finns en uttalad pedagogisk ansats som handlar om studentcentrerat, socialkonstruktivistiskt lärande.

Svagheter

Den pedagogiska ansatsen motverkas av alltför stor detaljstyrning i studieguider som innehåller ett stort antal gruppuppgifter och läsanvisningar där bokkapitel och antal sidor ingår. Det måste finnas flera vägar att nå lärandemålen än genom inläsning av angiven kurslitteratur.

Återkoppling återkommer i kursvärderingar och i den egna årsuppföljningen som skrivs av programansvarig. Studenternas värderingar ger uttryck för ett stort behov av mer individuell återkoppling och av en högre kvalitet. Lärarreflektionen bekräftar en viss brist men hur detta ska förändras är inte tydligt.

Undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet

Styrkor

De litteraturlistor som vi tagit del av visar att litteraturen är aktuell, ämnesrelevant och bygger på vetenskaplig grund. Man ”rekryterar” yrkesverksamma arbetsterapeuter för vissa praktiska moment i utbildningen.

Av den årliga kvalitetsutvärderingen framgår att koppling mellan utbildning-forskning-beprövad erfarenhet säkerställs vid varje ny kursstart.

Svagheter

Alltför stor detaljstyrning i vad som ska läsas in av litteratur i kurserna. Lärarna har en uppfattning om att det är kurslitteraturen som ska examineras och inte lärandemålen.

Man har inga kombinerade tjänster vilket skulle underlätta integrering av undervisningen mellan teori och praktik.

Det framgår inte av uppgifter i den årliga kvalitetsutvärderingen hur och av vem koppling mellan utbildning-forskning-beprövad erfarenhet säkerställs vid varje ny kursstart.

Programansvarig träffar studenter och lärare under terminen (ca 3 ggr) och diskuterar pedagogiska frågor, men det är inte synligt hur kursansvariga lärare systematiskt jobbar med att synliggöra strimmor mellan kurser och terminer.

Lärarna har aktuell och adekvat ämnesmässig, högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens samt att antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll

Styrkor

Åtta av tio lärare har doktorsexamen. Tre av de åtta disputerade har seniorkompetens som professor (1) eller docent (2). Lärare med seniorkompetens är verksamma även på grund- och avancerad nivå.

Olika lärandeformer tillämpas för att tillgodose studenters olika lärtilar.

Det finns en ambition att utveckla interprofessionellt lärande (IPL), och utnyttjande av digitaliserade resurser.

Lärarkåren uppfattas som mycket ambitiös, vilket bland annat framgår av innehållet i studieguiderna.

Svagheter

Fyra av tio lärare saknar, men har enligt uppgift pågående, 15 hp högskolepedagogisk utbildning. Tre av de disputerade lärarna är inte verksamma på avancerad nivå, det är oklart varför.

Av 3 lärare med mer än 50 % undervisning har enbart 1 högskolepedagogik motsvarande 15HP.

Det är oklart om och hur ofta systematisk kollegial återkoppling på undervisningen sker, genom exempelvis modell ”critical friend”.

Man tillämpar så kallad Casepedagogik men saknar formell utbildning i sådan, vilket skulle vara en tillgång, då denna pedagogikform är lätt att missuppfatta och kräver specifik tillämpning.

Det är oklart om det finns en plan för utveckling av IPL och digitaliserade resurser.

Flera av lärarna har stor andel forskningstid vilket gör att mycket av planering, undervisning och uppföljning ligger på ett fåtal lärare som uppfattas ha stor arbetsbelastning.

Utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov

Styrkor

Det finns en uttalad idé om att man utbildar för framtidens behov, där aktivitetsperspektiv och problemlösning är i fokus. Detalj-kunskaper, när det gäller exempelvis specifika behandlingsmetoder eller hjälpmedel, förväntas studenterna inhämta under praktik eller på den kommande arbetsplatsen. Avnämargruppen menar att det märks att de nyutexaminerade studenterna från det ”nya” programmet har bättre handlingsberedskap att möta olika problem och beredskap att själva söka kunskap, men mindre detaljkunskap.

Gruppen uppfattade två olika perspektiv.

1. Nyutexaminerade arbetsterapeuter: Det krävs en längre introduktion och praktisk utbildning än tidigare, pga. mindre praktisk kunskap från utbildningen.
2. Arbetsterapeutstudenter på VFU: Man upplever att andra studentkategorier börjar med självständiga aktiviteter i VFU tidigare än AT-studenter. Förutom bristande praktisk kunskap, så togs även den komplexa kontext som arbetsterapeuten ska verka i upp som en anledning.Handledare vill/vågar inte släppa studenten själv för ”tidigt”. Vilket så klart både kan spegla studenters osäkerhet för praktiska moment och/eller den yrkesverksammas bild av vad studenterna klarar.

Både lärare och handledare påpekar vikten av samsyn gällande vision om nytt program samt lärandemål, där VFU har en viktig del. Viktiga frågor att hantera för utbildningen och de i klinisk verksamhet/handledare – hur svårt är det att vara arbetsterapeut och vad ska man lära sig var?

Det finns en ambition att integrera kurser i relaterade ämnen i arbetsterapikurserna.

Man redovisar internationellt forskningssamarbete inom barn- och äldreområdet.

Universitetet och utbildningsprogrammet har hållbarhetsrelaterade lärandemål.

Kurs ARB 103 Vardagsaktivitet som utgångspunkt för innovation och utveckling får höga omdömen av studenterna i kursvärderingen. Vissa studenter upplever dock att kursen kommer för tidigt i programmet.

Svagheter

Studenterna är osäkra på om de kan det som förväntas av dem efter utbildningen, om de duger som nytexaminerade arbetsterapeuter. De efterfrågar bekräftelse på att de kan det som förväntas av dem under utbildningsprogrammets gång.

Integreringen av kurser skapar en osäkerhet om vilka lärandemål som hör till respektive delkurs.

Utbildningsprogrammet har de senaste åren haft ett sjunkande antal sökande och det är oklart om man gjort någon orsaksanalys av lägre söktryck och om man har en strategi för att motverka detta.

En översikt av student- och lärarutbyte för internationalisering hade varit önskvärd för att skapa överblick av verksamheten. Osäkert om man har någon strategi för utbyten för de personer som av personliga skäl inte kan åka iväg utomlands, så kallad internationalisering på hemmaplan, modell AT-programmet vid Luleå Tekniska Universitet.

Det är oklart vilka av lärandemålen i kurserna som syftar på hållbarhet.

Båda delkurserna i kurs ARB 103, Vardagsaktivitet som utgångspunkt för innovation och utveckling, examineras i grupp, hur individuella betyg säkerställs är oklart. Studenterna efterfrågar mer individuella examinationer för att säkerställa ens betyg.

I självvärderingar är framgång det inte hur utbildningen jobbar med frågor runt mångfald, exempelvis hur mångfald hos studentgruppen speglas i lärargruppen.

Avnämare saknar erfarenhet av teamarbete, exempelvis mellan arbetsterapistudenter och fysioterapistudenter.

Studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Styrkor

Vi ser en lyhördhet för studenternas behov och en vilja att tillmötesgå de önskemål som studenterna har om deltagande i planering, genomförande och uppföljning. Kurs- och programvärderingar genomförs konsekvent och handlingsplaner upprättas för förbättringar.

I kursvärderingen för ARB 101, Aktivitet och vardagsliv – komplexa fenomen, för påståendet ”Schema, studiehandledning och kursadministration bidrog till att stödja lärprocessen” instämmer studenterna delvis eller lägre 46 % (delkurs 1), 37 % (delkurs 2), men i delkurs 3 är siffran 11 %, vilket visar på en förbättring.

En modell för studieguide håller på att utarbetas och kommer att användas i samtliga kurser. Där finns en ambition att tydliggöra lärandemål i förhållande till uppgifter. Man avser också att till varje kurs studieguide bifoga matriser som visar ”konstruktiv länkning” (constructiv alignment), där studenten kan se länkning mellan högskoleförordningens examensmål – kursens lärandemål – lärandeaktiviteter – examination.

Svagheter

I den årliga uppföljningen skrivs det, "Möjligheten att påverka lärandemiljö och lärandeaktiviteter genom programmets gång beskrivs som begränsad." Denna upplevelse bekräftas under intervjutillfället av studenter.

Programutvärderingen 2018 visar lägre instämmandegrad än 2017. Bland annat från 29 påståenden till 11 med högsta instämmandegrad och från 4 till 12 näst lägsta graden av instämmande. Oklart om det finns en analys om vad det kan bero på.

Det är lågt deltagande i de summativa kursvärderingarna och oklart hur analysen av den formativa kursvärderingen går till. Den summativa kursvärderingen för kurs ARB 211, Introduktion till den arbetsterapeutiska processen, besvarades av 74 %, men i den efterföljande kursen ARB 221, Innovation i arbetsterapeutisk praxis, har siffran sjunkit till 47 %.

Hur deltagandet skulle kunna stimuleras framgår inte och strukturen för den formativa kursvärderingen skiftar i olika kurser.

Den formativa kursvärdering för ARB 341, Självständigt arbete (examensarbete), påtalar att generiska vetenskapliga kunskaper som akademiskt skrivande, litteratursökning och referenshantering bör stärkas under de föregående åren. Oklart om det finns en plan för det.

Vi har tagit del av två handlingsplaner; en i förhållande till kursvärderingar och en under kvalitetskontroll. Vem som ska åtgärda vad och när framgår inte i någon av dem.

Studenterna önskar mindre av gruppundervisning och fler individuella moment samt återkoppling i utbildningen. Det finns en uppfattning om att några studenter ”glider” genom

utbildningen utan adekvata kunskaper och att detta ”avslöjas” först i sista terminen när examensarbetet ska genomföras. En översyn av hur studenterna förbereds för examensarbetet är önskvärt.

I några studieguider är lärandemålen formulerade som att det är något man ska uppnå i kursen snarare än när man genomgått kursen, se kurs ARB 331, Arbetsterapeuten som ledare och entreprenör, kurs ARB 341 Självständigt arbete i arbetsterapi (examensarbete), ARB 351, Att främja aktivitet i samhället – rätten till aktivitet och aktivitet i ett globalt perspektiv, där man under Värderingsförmåga och förhållningssätt ”i grupp ska...”.

Det förefaller som att varje kursansvarig lärare designar ”sin” kurs studieguide och att en gemensam modell saknas, liksom konsekvent användning av matriser för att visa ”konstruktiv länkning” i kursen.

En för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger

Styrkor

I studieguiderna tydliggörs vad som förväntas av studenterna i kursen och i förhållande till kursens lärandemål.

Svagheter

Studenterna menar att alltför stor vikt läggs vid grupparbetsuppgifter och de saknar uppföljning av individuell prestation i gruppen.

I den egna årliga kvalitetsuppföljningen framgår vissa brister i den fysiska och digitala miljön vad gäller studentcentrerat lärande. T.ex. lyfter programansvarig att IT miljön anses bristfällig av lärare såväl studenter. Förekomsten av brist på sittplatser och lärosalar som inte rimmar med det pedagogiska upplägget lyfts också.

Ersättning för resor och logi är upplevs inte tillräckligt vilket hindrar spridning av VFU-placering i hela regionen.

Kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

Styrkor

Man genomför kontinuerliga kursvärderingar och årlig utvärdering av programmet. Utifrån dessa skrivs handlingsplaner.

Svagheter

De handlingsplaner som bedömargruppen tagit del av saknar tidsramar och vem som är ansvarig för genomförandet.

Övriga synpunkter

Urvalet av självständiga arbeten visar på hög måluppfyllelse i relation till lärande mål vilket indikerar att utbildningen säkrar kunskap inom områdets vetenskapliga grund och kännedom om aktuellt forskning inom området. Genom självvärderingen stärks detta ytterligare genom tydlig koppling till vetenskapliga grund inom arbetsterapi som byggs upp genom en progression. Högre solonivåer syns dock inte lika tydligt i början av utbildningen. Det vetenskapliga förhållningssättet grundläggs tidigt och fördjupas successivt. Sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet finns återkommande vid uppgifter relaterade till verksamhetsförlagd utbildning.

Studenters erfarenheter av vad som efterfrågas inom VIL skiljer sig dock från synen som kommuniceras av lärare och handledare under både intervjuer och utvärderingar. Genomgående presenteras tydliga bedömningskriterier och även resultat för olika examinationer.

Lärare och handledarintervjun stärker uppfattningen att studenterna tidigare i den nya utbildningsplanen förvärvar ett vetenskapligt förhållningssätt och att de är väl förankrade i arbetsterapeutiska teorier och modeller samt aktuell forskning. Studenterna upplever dock inte detta.

Alumni ger uttryck för låg nöjdhet med den färdighetsträning som relaterats till VIL. Otydligt varför.

Vidare finns det uttryck för stor osäkerhet av studenterna inför kommande yrkesroll och att det efterfrågas kring ett fjärde år där specificering inom yrket kan göras.

Slutsats

I mångt och mycket tycks i en första anblick utbildningsmål harmoniera med vad som också sker i den pedagogiska praktiken. Det vi dock har erfarit, särskilt genom intervjuerna, är att lärare och studenter inte är överens om betydelsen av olika pedagogiska och didaktiska inslag inom utbildningen. Särskilt tydligt blir det när bedömningsgruppen träffade alumni. Det kan vara ett utslag av att de olika grupperna inte hittat ett gemensamt språk för beskrivningen och upplevelsen av den pedagogiska praktiken. Det kan också vara ett utslag av att de olika grupperna vill så mycket väl att de glömmet i att mötas kring de viktiga frågorna vad, varför och hur? Balansen i de pedagogiska formerna har fått stå tillbaka till alltför aktiva pedagogiska former utan att studenterna, exempelvis, fått svar på varför det är så. Grupp har kommit före individ. Svagheterna som vi nämner i vårt arbete ovan ger dominoeffekter så att de styrkor som också finns och som vi också ger uttryck för i sammanhanget blir till sekundära resultat. Den otroligt ambitiösa och välviljan hos lärarkollektivet blir i sig till ett eget värde och döljer således den faktiska situation och nivån som studenterna befinner sig igenom sina studier.

En kritisk aspekt i sammanhanget kan givetvis vara att vi som bedömggrupp inte frågat efter tillräckligt med material så som t.ex. hur examinationsuppgifter kan se ut i mer generellmening och hur de behandlats i bedömningssammanhang, etc. Med vårt kunnande och vår ambitionsnivå som bedömggrupp kan också en viss fartblindhet inträda. De synpunkter som vi särskilt vill lyfta fram är givetvis påverkade av de praktiker som vi vanligtvis verkar inom. De kan också vara ett utslag av processen som sådan, vilket vi vill lyfta fram nedan.

Synpunkter på kvalitetssystemet

Hur ska de faktiska studieresultaten kunna värderas? Det hade underlättats med exempel på examinationsuppgifter som länkats till högskoleförordningens examensmål – kursens lärandemål – uppgiftens lärandemål för att avgöra denna fråga. Övrigt underlag som skickades ut inför bedömning uppfattades som relevant.

Tydliggöra vad som ingår i studie- och lärandemiljö?

Önskemål om tydligare instruktioner för bedömggruppen gällande förväntad metod och förhållningssätt under bedömningen.